מפניני הפרשה - מאמר

"ראה אנוכי – הביטו אלי"

פרשתנו פותחת במילים "ראה אנוכי..." את המילים "ראה אנוכי" מפרש בפירוש "אור החיים" הקדוש - **"פירוש אלי תראו ותצדיקו ותשכילו להצדיק הדברים"** – למה התכוון? נראה להבהיר את כוונתו על פי ראיון עיתונאי שנערך לפני כמה עשרות שנים, עם אחד משופטי בית המשפט העליון שהיה אדם מאמין וספוג במסורת ומורשת אבות.

בראיון סיפר על יום בואו לישיבת "נובהרדוק" ופגישתו הראשונה, והבלתי נשכחת, עם האדם הגדול בענקים, ה"סבא מנובהרדוק" זצ"ל, עמוד האש היוקד של תנועת המוסר.

כך סיפר, שהגיע לפגישה מיד הזמין אותו הסבא לצאת עימו לטיול ברחובות העיר. תוך כדי שיחה נינוחה חש שהסבא שואב ממנו את כל נבכי ליבו, עומד על אופיו ומגלה כל צפונותיו.

גאון אדיר היה בהבנת נפש האדם, וכל משפט שהשמיע היה בשיגור חץ למרכז המטרה. רבים מאותם משפטים קצרים שאמר הובנו רק כעבור עשרות בשנים והרעיונות, כשנוכח עד כמה הרחיק הסבא ראות!

בעודם הולכים, הבחין בזוג שהלך לפניהם, נער ונערה חילונים, אולי גויים, השקועים בעולמם, מלהגים ומפטפטים וצוחקים. הוא הביט בהם, והסבא שם לב לכך, ופתח ואמר: "הרואה אתה זוג זה? הסבור אתה שהם מאושרים?!

דע לך שהם אומללים!" הדברים הפליאו, הצמד נראה מאושר בעליל. הסבא ידע זאת, והסביר: "תאר לך עשיר מופלג שהתהפך עליו הגלגל. השטרות שלו חוזרים, עסקיו קורסים, נושים מקיפים אותו. ביתו עוקל, אשתו נטשה אותו. אבל האדם כבול לטבע, והוא סר למסעדה לסעוד את ליבו. מגישים לו את המעדן שהוא אוהב. הטעם נפלא, הניחוח ערב. האם הוא נהנה?

כן, ודאי! אבל - האם הוא מאושר?!!" ובכן - יכול האדם לארוג קרום של אושר, של הסחת דעת, אבל מבעד לגלד רוחשת הקלחת. אתה מבין?! המשיך ואמר, לבחור שלפנינו יש בעיות במשפחה, בחברה, בעבודה, כל אלו לא נעלמו עתה. גם ביחסיו עם הנערה אין הוא בטוח, כולו מלא חששות, אכול היסוסים. וגם אם יסיח דעתו לשעה, אין זה אושר.

הסבא הפסיק מעט ואמר "זכור זאת, בני!"..."אדם אחד מאושר הכרתי. את רבי ישראל מסלנט. שלם היה עם עצמו, שלם היה עם בוראו. אושרו היה בנוי מן היסוד, אושר בכל מצווה שקיים, בכל מעשה שעשה. זכור זאת, בני - אולי פעם תבין" והשופט זכר זאת עשרות שנים!

למעשה, זה מה שמשה רבינו ע"ה אומר לכל ישראל: "ראה, אנכי!" וכפירוש ה"אור החיים" הקדוש "הביטו אלי". מי אינו שואף לאושר? כמה מעטות דקות האושר האמיתי וכמה שבריריות הן? כמה ריק הוא המעטה המלאכותי של האושר המזוייף, ובאיזו קלות הוא נסדק ונקלף!

אבל "ראה, אנוכי!" – בואו ונראה את האושר הקורן מפניהם של שומרי התורה באמיתות, של צדיקי הדור, ואין הכוונה דווקא לאנשים המפורסמים לציבור כצדיקים, (נמצאים רבים בינינו שאמנם אינם מפורסמים לציבור כצדיקים, אבל ה' יתברך שהוא בוחן לבבות מכיר היטב בצדקותם הרבה, ונבין שרק חיי קדושה וטהרה, רק חיי תורה ומצוות, מבטיחים אושר אמיתי בנוי ומוצק. נדבק בזה ונעניק לנו ולילדנו חינוך המבטיח את האוצר היקר ביותר: השלווה הפנימית, את האושר האמיתי.

בין אדם לחבירו

הפסוק בתורה "לא תלך רכיל בעמיך" אוסר את כל דרכי לשון הרע, אך המושג "רכיל" מתייחס במיוחד לרכילות - סיפור דברים הגורמים להרבות שנאה בקרב יהודים. בעוד לשון הרע שיש בו דברי גנאי יכול לגרום למדובר להתבזות בעיני אחרים, יכולה הרכילות להזיק ליחסים בין המדובר לחביריו.

אסור לספר למישהו שפלוני עשה משהו כדי להזיק לו כגון: דיבר עליו לשון הרע, אינו מחבב אותו או אינו מעריך אותו וכדומה היות ורבים הסיכויים שדברים כאלו יעוררו בלב השומע רגש שלילי כלפי פלוני.

שואל ומשיב

שאלה: מהו היחס הנכון אל הגר ומה הטעם לכך?

תשובה: הלכות גרים הן מההלכות המופלאות שבתורה. שלא כמו בעלי תורת הגזע, הסוברים שאין לאדם אפשרות לשנות את עמו וזהותו, מהלכות גרים למדנו שכל גוי שרוצה באמת ובתמים להצטרף לעם ישראל, יכול לעשות כן. חז"ל אומרים במסכת שבת דף קמו. שהמתגייר מגלה בעת הגיור ששורש נשמתו בישראל, שכן כל נשמות ישראל ושורש נשמות הגרים השתתפו בקבלת התורה במעמד הר סיני. הנה, מצד אחד ישנה הערכה כלפי רצונו הטוב להתגייר, ומאידך מנסים לדחותו ולא לקבלו. אולם האמת שהיחס לגרים הוא חיובי בלבד, ומה שמנסים לדחותו הוא כדי לברר היטב, האם באמת חשקה נפשו להצטרף לעם ישראל ולקבל על עצמו עול תורה ומצוות, או שמא זה רצון רגעי שלאחר כמה שנים ייעלם ויחלוף.

לאחר שהגר מתגייר הרי הוא כישראל לכל דבר, ויש להיזהר בכבודו יותר מאשר בכבוד ישראל מלידה, מפני הקשיים העצומים שעומדים בפניו בהצטרפותו לעם בעל מסורת עתיקה, שלא קל לקלוט אותה אפילו במשך לימוד של שנים מרובות. המעבר הקיצוני הזה דורש מאמצים נפשיים עצומים, וכל עלבון ואפילו קל שבקלים עלול לערער את הביטחון ולגרום לעצבות גדולה.

לכן עפ"י חז"ל בבבא מציעא דף נט: התורה החמירה וקבעה שכל המצער את הגר עובר על שלושה לאווים. א. ככל ישראל שכתוב: **"וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ"** (ויקרא כה, יז). ועוד שני לאווים למי שמצער את הגר, שנאמר (שמות כב' כ'): **"וְגֵר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם"**. ועוד נאמר (ויקרא יט, לג-לד): **"וְכִי יָגוּר אִתְּךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ. כְּאֶזְרָח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר הַגָּר אִתְּכֶם וְאָהַבְתָּ לוֹ כָּמוֹךָ"**... גם מן הצד החיובי, נצטווינו לאהוב את הגר בשתי מצוות, כמובא ברמב"ם בהלכות דעות פרק ו' ד' - ככל יהודי, שנאמר (ויקרא יט, יח): **"וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ"**. ועוד מצווה מיוחדת לגר, שנאמר (דברים י, יט): **"וַאֲהַבְתֶּם אֶת הַגֵּר"**... אכן הגר ראוי לאהבה כפולה, לאחר שמרצונו החופשי עזב את עמו ומולדתו והצטרף לעם ישראל. וגם הקב"ה אוהב את הגרים, שנאמר: **"וְאֹהֵב גֵּר לָתֶת לוֹ לֶחֶם וְשִׂמְלָה"**.

מפניני הפרשה - רעיון

שבתי בבית ה'

"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלוקיכם...והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלוקיכם וסרתם מן הדרך...והיה כי יביאך ה' אלוקיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתת את הברכה על הר גרזים ואת הקללה על הר עיבל" (פרק יא' מפסוק כו')

נשאלת השאלה, מדוע קבע הקב"ה מקום לברכה על הר גרזים, ולקללה קבע מקום על הר עיבל, הרי היו יכולים לומר את הברכות והקללות על מקום אחד, או על הר גרזים או על הר עיבל.

ועוד בפרשת כי תבוא נאמר: **"אלה יעמדו לברך את העם על הר גרזים בעברכם את הירדן שמעון ולוי ויהודה..."** (פרק כז', יב') משמע כאילו שהם היו המברכים, והאמת אינה כך, אלא הלווים היו עומדים באמצע, והפכו פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה ואלו ואלו עונים אמן, וכן בקללה, אם כן מדוע נאמר אלה יעמדו לברך.

אפשר לומר, שבאמת היה יכול הקב"ה לתת את הברכות והקללות על מקום אחד, או על הר גרזים או על הר עיבל, אולם יש בזה רמז חשוב והדרכה עבורנו והוא - אומנם אפשר לקדש שם שמים ולקנות את חיי העולם הבא גם במקום רע, ומלא פיתויים כמו שמספרת הגמרא במסכת תענית כב. לגבי אותו אדם שהיה שומר בבית האסורים, ובמסגרת תפקידו זה הציל רבים מלחטוא בחטאי עריות, אולם תמיד יש להעדיף וללכת למקום הטוב והברכה.

בזה אפשר לבאר את דברי דוד המלך נעים זמירות ישראל - **"בחרתי הסתופף בבית אלוקים מדור באהלי רשע"** (תהילים פד') – כלומר אף כי אפשר להתעלות ולקדש שם שמים ב "אהלי רשע" – בחרתי להסתופף בבית אלוקים.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רם"ר גלעד בן ושרית אלמליח הי"ד

סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד

יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה

אפרים בן ימימה טרבלסי ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

עזירי בן ימימה טרבלסי ז"ל

ראובן בן שרה יונתי ז"ל

יעקב חיים בן שינה מנוחה ז"ל

יעקב בן יפת תואר באיבצ'יוב ז"ל

שלמה בן חנה יחזקאל ע"ה

הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד

ר' ויקטור חנן בן אלפרד ומרים ז"ל

סוניה (שרה) בת בלומה לופה ז"ל

ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה

חנה שלום בת מרים טיירי ע"ה

בס"ד כח' לחודש מנחם אב ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 45
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ראה
שבת מברכין
מפטירים
"עניה סוערה לא נחמה"
(ישעיהו נד' - יא')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת:	18:58
יציאת השבת:	19:56
זמן רבנו תם:	20:33

ברכות התורה - עפ"י פסיקת מרן בשו"ע סימן מז' ופוסקים האחרונים

על איזה לימוד מברכים ברכות התורה

הגמרא במסכת ברכות יא: מתלבטת על איזה לימוד בתורה צריך לברך: **"אמר רב הונא: למקרא צריך לברך ולמדרש אין צריך לברך. ורבי אלעזר אמר: למקרא ולמדרש צריך לברך, למשנה אין צריך לברך. ורבי יוחנן אמר: אף למשנה נמי צריך לברך, אבל לתלמוד אין צריך לברך. ורבא אמר: אף לתלמוד צריך לברך, דאמר רב חייא בר אשי: זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב לתנויי פרקין בספרא דבי רב, הוה מקדים וקא משי ידיה ובריך ומתני לן פרקין"**.

פסיקת הרי"ף

הרי"ף במסכת ברכות דף ה: פסק להלכה שיש לברך ברכות התורה על לימוד: מקרא, משנה ותלמוד, וגם על לימוד במדרש: **"אמר רב הונא למקרא צריך לברך...ורב אמר אפילו למדרש נמי צריך לברך דאמר רב חייא בר אשי זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב לתנויי פרקין בספרא דבי רב וקדם ומשי ידיה ומברך ומתני לן פירקין וכתב רב האי גאון ז"ל דהלכתא כותיה דרב ומנהגא כותיה"**.

רבנו יונה

רבינו יונה על הרי"ף במסכת ברכות דף ה: מבאר את הסיבה מדוע יש לברך ברכות התורה על המשנה והתלמוד ומדיע גם על המדרש: **"רבי יוחנן אומר למשנה צריך לברך שבמשנה גם כן מפרש הפסוקים ומשם לומד טעמי המצות אבל לתלמוד שהוא פירוש המשנה לא דאין צריך לברך על הפירוש ורבי אלעזר אומר דאפילו לתלמוד צריך לברך שבתלמוד גם כן מפרש עיקרי הפסוקים ומסקנא דאפילו למדרש צריך לברך שבמדרש גם כן לומד מהפסוקים מקל וחומר ומגזירה שוה ומהמדות שהתורה נדרשת בהם"**.

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ז' הלכה י' פסק שיש לברך ברכות התורה על כל לימוד בתורה בין על לימוד בתורה שבכתב ובין על לימוד בתורה שבעל פה: **"המשכים לקרוא בתורה קודם שיקרא קריאת שמע בין קרא בתורה שבכתב בין קרא בתורה שבעל פה..."**

על פי ההסבר שהובא בדברי רבנו יונה הנ"ל שהסיבה לכך שיש לברך על כל לימוד תורה: מקרא, משנה תלמוד היא משום שהמשניות והתלמוד מפרשים את פסוקי התורה, ולומדים משם את עיקרי המצוות, ומברכים גם על לימוד מדרש, מפני שבמדרש גם כן לומד את גדרי המצוות מהפסוקים מקל וחומר ומגזירה שווה ומהמידות שהתורה נדרשת בהם.

אם כן, עולה השאלה האם יש לברך על לימוד מדרשי אגדה, על לימוד ענייני אמונה או תורת הקבלה? שהרי הם אינם מפרשים את פסוקי התורה ואינם עוסקים במצוות המעשיות!

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשולחן ערוך סימן מז' - ב' שצריך לברך ברכות התורה בין למקרא בין למשנה בין לגמרא. והרמ"א הוסיף בהגה גם למדרש: **"צריך לברך בין למקרא בין למשנה בין לגמרא. הגה: בין למדרש"**.

וליוצאי אשכנז, במקרה של ספק, יכול לברך ברכה אחת "אשר בחר בנו". במשנה ברורה סימן מז' ס"ק ג' כותב שגם מרן מסכים לדברי הרמ"א בהגה.

ערוך השולחן

הרמ"א שהוסיף: "בין למדרש" לא פירש לאיזה סוג מדרש כוונתו - האם לברך רק מדרשי הלכה, או גם מדרשי אגדה. בספר 'ערוך השולחן' בסימן מו' - ח' דן בעניין רכות התורה לפני לימוד מדרש אגדה וחוכמת הקבלה, ותלה צורך זה בטעם לברכות התורה – האם ברכות התורה הם רק על לימוד שמפרש את דיני התורה ואז, לא צריך לברך על לימוד במדרשי אגדה, או שברכות התורה הן משום שכל התורה ניתנה למשה מסיני, ואם כן יש לברך גם כל לימוד במדרשי אגדה. ב 'ערוך השולחן' לא מכריע והשאיר זאת ב 'צריך עיון'.

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן מז' סעיף א' פסק שברכות התורה הן גם על לימוד במדרשי חז"ל, ומהערה א' שכתב עולה שיש לברך ברכות התורה גם למדרשי אגדה, מפני שהם קרובים למקרא: **"ברכת התורה צריך ליזהר בה מאד, שאסור לעסוק בדברי תורה עד שיברך ברכות התורה (נדרים פא.). וצריך לברך בין למקרא בין למשנה בין לתלמוד ופוסקים ובין למדרשי חז"ל"**.

לגבי ברכות התורה יש לדון: האם יש לברך ברכות התורה לפני אמירת סליחות בהשכמת הבוקר. מצד אחד, מדובר בפסוקים שלכאורה מחייבים ברכה, ומאידך, הם נאמרים דרך תפילה ותחנונים ולא בצורה של לימוד.

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן בשו"ע בסימן מו' סעיף ט' כתב שתי שיטות בעניין זה וכתב שיש לחוש לשיטה הראשונה שיש לברך גם על פסוקים שנאמרים בדרך תפילה ותחנונים: **"לא יקרא פסוקים קודם ברכת התורה, אע"פ שהוא אומרם דרך תחנונים. ויש אומרים שאין לחוש, כיון שאינו אומרם אלא דרך תחנונים, ונכון לחוש למברא ראשונה. הגה: אבל המנהג כמברא אחרונה, שהרי בימי הסליחות מתפללים הסליחות ואחר כך מברכין על התורה עם סדר שאר הברכות, וכן בכל יום כשנכנסין לבית הכנסת אומרים כמה פסוקים ותחנונים ואחר כך מברכין על התורה**. ואילו הרמ"א בהגה כתב שהמנהג כמברא השניה, שאין צורך לברך על פסוקים שנאמרים בדרך תפילה ותחנונים, אולם סיים "**ונהגו לסדר ברכת התורה מיד אחר ברכת אשר יצר ואין לשנות**".

משנה ברורה

במשנה ברורה ס"ק כז' מבאר שכוונת הרמ"א היא שלא לומר שום פסוקים קודם לכן: "**ולפי מה שכתב לקמיה דהיום נהגו לברך ברכת התורה מיד אחר ברכת אשר יצר ולא לומר שום פסוקים מתחילה, אם כן מבירא לן דאין לומר פסוקים אפילו דרך תחנונים קודם ברכת התורה, אם כן יש לנהוג גם כן בימי הסליחות לומר ברכות התורה קודם הסליחות ולדלגה אחר כך**".

פינת העורך

"**כי יחיה בך אביון מאחד אחיך**..." (פרק טו' ז') "אחד העם" - המיוחד בעם - המלך. וכן "**את הכבש האחד**..." המיוחד שבעדרו. גם כאן מסביר ה "אור החיים" הקדוש זצ"ל: כשתפגוש בעני ואביון, אל תבזה לו בליבך. דע לך, שיתכן ומאחרי מסך העוני והדלות מסתתרת נפש יקרה ועדינה, פגיעה ורגישה. יתכן והוא "אחד מאחיך" - מהמיוחדים שבהם!

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב למשה ויעל אזנקוט הי"ו לרגל אירוסי בתם אנאל הי"ו עם בחיר עודד בן דוד הי"ו

יהי רצון מלפני שוכן מרומים שיזכו לחופתם בקרוב וכן יזכו להקים בניין עדי עד, בית נאמן וכשר המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לבחור היקר והנעים שי אלימלך למשפחת שחר הי"ו ולאביו ואימו ארז והדם הי"ו ולכל בני משפחתו היקרים לרגל הגיעו למצוות. יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

ברכת הנהנין על ריח טוב

המקור בתלמוד

במסכת ברכות מג: מובא המקור לחובה לברך ברכה על ריח טוב מהפסוק בתהלים פרק קנ' פסוק ו': **"כל הנשמה תהלל יה"**, ממנו למדים שגם על דבר שיש בו הנאה לנשמה צריך לברך, כלומר שלא נאמר שמברכים רק על הנאה מדבר הנכנס לגוף בצורה מוחשית, כמו אכילה ושתיה, אבל על הנאה מריח טוב, שאינו נכנס לגוף באופן מוחשי, אין צורך לברך, לכן מביאה הגמרא דרשה המלמדת שיש לברך גם על הנאה מריח טוב, אשר נחשב להנאת הנשמה, כי בהשוואה לאכילה ושתיה עיקר ההנאה מריח טוב הוא תענוג רוחני המיוחס לנשמה ולא לגוף.

פסיקת הרמב"ם

הדבר פשוט שהחובה לברך על הנאה מריח טוב היא מדרבנן, והפסוק הוא אסמכתא בלבד, כן כתב הרמב"ם בהלכות ברכות פרק א' הלכה ב': **ומדברי סופרים לברך על כל מאכל תחלה ואחר כך יהנה ממנו, ואפילו נתכוין לאכול או לשתות כל שהוא מברך ואחר כך יהנה, וכן אם הריח ריח טוב מברך ואחר כך יהנה ממנו, וכל הנהנה בלא ברכה מעל".**

ברכה לאחר הנאה מריח טוב - ב'

המקור בתלמוד

בברכות דף מד: מובאת משנה לפיה אין מברכים ברכה אחרונה על הרחת מיני ריח טוב, ומקורה בגדה נב: **פירש רש"י**: **"ריחני - מברכין עליהן בורא עצי בשמים ואין טעון ברכה לאחריו דהנאה מועטת היא".**

פסיקת הטור

הטור בסימן רטז', פסק להלכה שעל מיני בשמים יש לברך לפני ההנאה ושאין מברכים ברכה אחרונה אחרי הנאה מהרחת ריח טוב.

"ברכת הריח כשם שאסור ליהנות באכילה ובשתייה עד שיברך כך אסור ליהנות מריח טוב עד שיברך ויברך קודם הריח כמו שמברך על האוכל קודם האכילה אבל לאחריו אינו צריך לברך כלום".

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

וכן פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן רטז' סעיף א', שאין מברכים ברכה אחרונה על הרחת ריח טוב: **"אסור ליהנות מריח טוב עד שיברך קודם שיריח, אבל לאחריו אינו צריך לברך כלום".**

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן רטז' ס"ק א' ציין את המקור עליו התבססו חז"ל בתקנתם לברך לפני הנאה מריח טוב.

"אסור ליהנות וכו' - וכמו שאסור ליהנות באכילה ושתיה עד שיברך ואסמכוהו בש"ס אקרא דכתיב כל הנשמה תהלל יה דמשמע שאף הנשמה תהלל על הנאתה ואיזהו דבר שהוא הנאת הנשמה בלבד הוי אומר זה הריח".

בס"ק ד' ביאר מדוע לא מברכים ברכה אחרונה על הנאה מהרחת ריח טוב, וכן הדגיש שהנאה ממאכל חשובה יותר מהנאה על ריח טוב ולכן יש להקדים ברכת אכילה לברכת הריח, ולבסוף ביאר מדוע לא מברכים על סוגי הנאה אחרים, כמו על שמיעת קול נעים או על רחיצה של תענוג.

"אבל לאחריו וכו' - דלא תקנו ברכה אחרונה רק באכילה ושתיה ולא בריח שהנאה מועטת היא. כתבו הפוסקים היו לפניו שתי ברכות אחת של טעם ואחת של ריח, נוטל תחלה המין של טעם בימינו ומברך עליו לפי שהיא חשובה שנכנסת בגוף ואחר כך נוטל של ריח ומברך עליו. עוד נתבאר בפוסקים דדוקא אריח תקנו חכמים ברכה ולא אקול (רצונו לומר בשומע קול נעים) שאין בו ממש וכן לא תקנו ברכה ארחיצה וכדומה משום דאין נכנסין לגוף".

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן רטז' סעיף ב' הדגיש תחילה, שאפילו שיש שוני בין הנאת אכילה להנאת הריח, בשניהם יש לברך על ההנאה לפני ההנאה, והוסיף, שאין מברכים ברכה אחרונה על ריח טוב מפני שאין בהנאה שיעור כזית או רביעית.

"...ויברך קודם הריח כמו שמברך קודם האכילה והשתייה ואף על גב דלא דמי דבאכילה ושתייה אם יברך אח"כ הלא לא יהיה עובר לעשייתן מה שאין כן בריח יריח ויריח, מכל מקום עיקר הברכה היא קודם שיריח כמו באכילה ושתייה (ב"ח) ופשוט הוא דבזה לא דמי לאכילה ושתייה אם לא בירך קודם דאלו אכל ושתה בלא ברכה אסור לברך אחר כך ובריח לא שייך זה דיברך ויריח עוד ואין בריח רק ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה דהנאה מועטת היא כלומר דכל ברכה אחרונה צריכה שיעור כזית או רביעית ובריח לא שייך זה..."

כף החיים

בספר כף החיים סי' רטז' ס"ק י', כתב סיבה נוספת למה אין ברכה אחרונה, כיון שברכה אחרונה שייכת רק בדבר ששיך בו כדי שביעה, ובריח לא שייך בו שביעה.

"ולי נראה לתת עוד טעם אחר, דאין מברכין ברכה אחרונה אלא בדבר דשייך ביה שביעה, לא כן בריח דאף אם יריח יומם ולילה לא ישבעו על כן אין מברכין עליה ברכה אחרונה".

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רטז' - דיני ברכת הריח סעיף א' כתב שאין לברך ברכה אחרונה על הנאה מריח טוב והוסיף פרטים נוספים באופן ביצוע הברכה.

"אסור ליהנות מריח טוב עד שיברך קודם שיריח, אבל לאחריו אין צריך לברך כלום...וכשהוא מברך יטול הבשמים ביד ימינו, ויש נוהגים לומר אחר שהתחיל להריח: ריח ניחוח לה', ויזהר שלא לומר פסוק זה בין הברכה להרחה".

סיכום

תיקנו חכמים לברך על הנאת הריח והסמיכו את תקנתם על הפסוק "כל הנשמה תהלל יה", וכמו כל ברכות הנהנין על אכילה ושתיה, גם ברכה זו צריך לברך לפני ההנאה מהריח הטוב.

תיקנו ברכה על הנאת הריח ולא תיקנו ברכה על שאר ההנאות, כגון על שמיעה, ראיה ורחיצה וזאת מכמה סיבות, ובהן: א. שאר הנאות אינם נכנסים לגוף אבל ריח נכנס במידה מסויימת לגוף וסועד הוא כאכילה ושתיה. ב. בהנאה מריח טוב, הריח יוצא מגוף הבשמים עליהם מברכים ואילו בשאר ההנאות ההנאה אינה יוצאת מעצמות הדבר ממנו נהנים. ג. לברכה על ריח טוב מצאנו אסמכתא בפסוקים ואילו על שאר ההנאות לא מצינו אסמכתא מפסוקים.

אין מברכים ברכה לאחר ההנאה מריח טוב וגדולי ישראל מנו כמה סיבות לכך והם: **סיבה ראשונה** - זוהי הנאה מועטת ועל הנאה מועטת אין מברכים ברכה לאחריה.

סיבה שניה - באכילה ושתיה שתי הברכות הן לשני מיני הנאה, הברכה הראשונה היא על הטעם, והברכה השניה היא על ההנאה הבאה לאחר האכילה שגופו של האדם נהנה מעיכול המזון, ואילו בהנאה מריח טוב, יש רק את ההנאה הראשונה ואין הנאה לאחריה.

סיבה שלישית – בהנאה מריח טוב, אחר גמר הרחתו הוא נגמר, ודומה, לאוכל שאחרי שנתעכל במעיים, אין לברך עליו. סיבה רביעית - שכל ברכה אחרונה מגיעה אחרי שיעור אכילה כזית או שתיה רביעית, אבל בריח לא שייך שיעור. סיבה חמישית - שברכה אחרונה שייכת רק בדבר ששייך בו כדי שביעה, וזה לא שייך לגבי ריח.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמירדו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולחמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מוסרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. "והיה המקום אשר יבחר ה' אלוקיכם" (יב') לאיזה מקום מדובר?
   א. למשכן שהיה במדבר. ב. למשכן שהיה בנוב עיר הכוהנים.
   ג. למשכן שהיה בשילה. ד. לבית המקדש שבירושלים.
2. מה חותר לישראל אחרי כניסתם לארץ ישראל שהיה אסור במדבר?
   א. אכילת בשר בלי להקריבו כשלמים. ב. לאכול את האליה של הכבש.
   ג. להתפלל בבית כנסת במקום בית מקדש. ד. תשובות א' וג' נכונות.
3. האם בשנת השמיטה צריך לשמוט את כל מה שהלווה לאחרים?
   א. כן, רק בארץ ישראל כולל לגויים. ב. כן, בכל העולם ורק ליהודים.
   ג. כן, רק בארץ ישראל ורק ליהודים. ד. לא חייב אבל מאוד מומלץ.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

7. "...וּבָאתָ שָׁמָּה" (יב') נאמר עוד רק במלכים ב' ט' – מה למדים מכך?
   א. מצווה לבוא למקדש רק כשיש מלכות. ב. גם המלך מצווה לבוא למקדש.
   ג. כמו שהמלך מומלך ע"י משיחה, כל ענייני הקורבנות. ד. ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. האם דין עיר הנידחת, מתייחס לכל הערים בישראל?
   א. כן. ב. בארץ ישראל לכל הערים ובחוץ לארץ רק מוקפות חומה.
   ג. כל הערים חוץ מירושלים. ד. כל הערים המוקפות חומה.
5. "לֹא בָאתֶם עַד עָתָּה אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנַּחֲלָה" מהי המנוחה והנחלה?
   א. מנוחה שילה, ונחלה ירושלים. ב. מנוחה, מדינית ונחלה, ירושלים.
   ג. מנוחה ירושלים, ונחלה שילה. ד. מנוחה לימוד תורה, ונחלה מצוות.
6. לגבי עבודה זרה נאמר: וְאַבַּדְתֶּם אֶת־שְׁמָם..." (פרק יב') למה הכוונה?
   א. למחוק גם את שמה. ב. לבטל אותה לגמרי - מהשורש.
   ג. שלא להזכיר את שמה בפינו. ד. לכנות לה שמות של גנאי.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

8. "וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם.." (פרק טו') למה יועיל זיכרון זה?
   א. להודות לה' על הטוב גם אם הוא מצומצם. ב. לרחם על העבדים שלנו.
   ג. להעניק ממון לעבדנו המשוחרר. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

ברכות והודעות

"שיר השירים – קודש קדשים..." (זוהר פרשת תרומה) – **הזדמנות!!! מצטרפים לשיעור חדש – שיר השירים ביאור גאולי מעמיק - גברים ונשים - ביום שבת בשעה 16:15 - בבית הכנסת הספרדי.**

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941